

L'altre 23-F

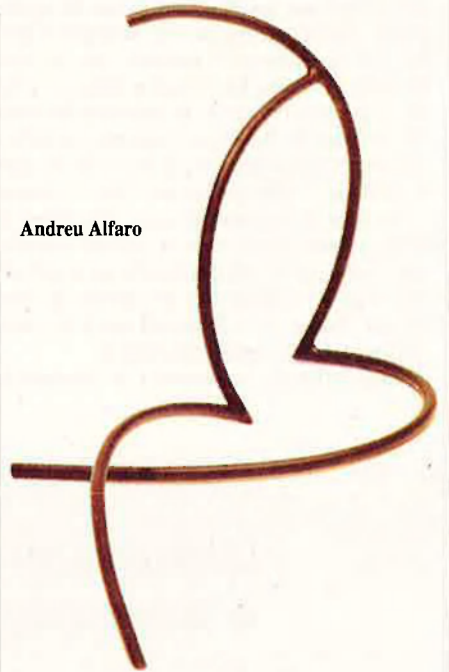
Estem tan centrats en el temps que vivim que, quan s'experimenta algun canvi ens creiem que s'ingressa a una nova època. Tanmateix, hi ha períodes en què el canvi és molt més manifest que altres i la divisòria que produeix és, consegüentment, més pronunciada. Així, es reconeix els anomenats "períodes axials" de la humanitat, en què es produeixen innovacions tan diferenciades que es consideren com a èpoques *ante* i *post* d'un esdeveniment determinat. La primera "època axial" de la història ha estat definida pel filòsof Karl Jaspers: "Fou el segle VI aC, amb la coincidència extraordinària del sorgir de la civilització grega amb la filosofia i la ciència, la religió hindú (Buda), l'hebreu (els profetes), la iraniana (Zoroastre) i la saviesa xinesa (Confuci)". "Altres èpoques axials són l'adveniment del cristianisme (segles I-III) seguit pel Renaixement (s. XIV-XV), la revolució científica (s. XVI, fins avui), com també les grans guerres (1914 i 1939). En el segle actual hem viscut una de les més grans conseqüències de la revolució científica: esbrinar el secret de la llum i del foc dels estels: l'energia nuclear, que produeix una divisòria profunda en la història en pre-atòmica i postatòmica. Durant la generació present s'ha produït un esdeveniment axial del qual hem anat coneguent lentament el seu significat i conseqüències: ha estat l'ensonsament d'una utopia, la fe en la prosperitat i progrés inaturable i *in crescendo*, basats en l'energia barata i suposadament inexhaurible del petroli. El 17 d'octubre 1973 sorgí un nou dels "moments axials" amb la imposició de l'embargament del petroli pels països àrabs. Es tancava així l'època de l'energia barata i la creença en una font infinita de combustible.

Els països àrabs van procedir a emprar l'arma de l'embargament com a protesta contra la política pro-israeli dels EUA. Aquesta decisió la van adoptar després

d'haver consultat els xeics àrabs a un agència assessora tècnica de Boston, el que s'anomena un *think tank*, sobre quin seria l'efecte a l'economia de l'Occident amb l'augment del preu del petroli. El dictamen fou que després del xoc i de la crisi inicials, les economies occidentals s'ajustarien i es recuperarien; des d'aleshores l'or líquid va anar omplint amb or sòlid els cofres dels emirs.

El control del preu de l'energia del combustible líquid, ha provocat el conflicte del Golf Pèrsic, i ha emmarcat una nova època, "un nou ordre", en aquest gran "vesper" com és el Pròxim Orient. Ha estat la decisió presa per Bush amb l'ultimatum del 23-F d'enguany (que, com el 23-F "original", anava impregnat del mateix esperit de violència) d'iniciar l'ofensiva terrestre dels aliats contra l'Iraq, el que va començar la possibilitat del pretès "nou ordre". Tot una curiosa coincidència de dates a través de l'espai i del temps.

No tenen res de nou els conflictes armats al Pròxim Orient; ja a l'alba de la civilització, a Sumèria, es descriuen les primeres guerres de conquesta amb la finalitat d'ocupar terres fèrtils d'al.luvió del Tigris i de l'Eufrates, amb operacions per a l'adquisició de ferro i coure, la pólvora i l'urani de l'antiguitat. Cinquanta segles més tard, els britànics traçaren amb fronteres artificials els components del que constitueix avui dia el *vesper* del Pròxim Orient. Després de la segona Guerra Mundial, per obra i gràcia de la *solució final* (*Endloesung*) del *problema* jueu pel nazis, com a *compensació* de l'holocaust, es fundà l'estat d'Israel. ¡Qui ho hauria dit!, que Hitler, en exterminar milions de jueus, ajudaria al restabliment d'Israel després de més de vint segles de diàspora: juna de tantes paradoxes de la història! Un nou component del *vesper*, que fou propulsat entusiàsticament per la Unió Soviètica amb l'ambaixador Gromiko al capdavant, amb la sana intenció de crear,

Andreu Alfaro

al mig dels estats feudals àrabs, un de tendències radicals, l'estat d'Israel, que propagaria el credo marxista per tot el Pròxim Orient, continuant així la vella política dels tsars de figurar en el *gran joc* de la regió.

Molts i ben prolongats han estat els diversos "contactes" europeus amb el món àrab. El primer fou al Guadalete (711), i el més decisiu als camps catalànics (732) quan Carles Martell va traçar "la línia a la terra", i va deturar l'expansió de l'Islam; si hagués perdut, a "Oxford s'hauria ensenyat l'Alcorà enlloc de la Bíblia". Van seguir la reconquesta, els turcs, l'aventura del general Prim i, al segle XX, el nostre "mini-Vietnam", pels anys 20, els oblidats desastres del Marroc. I arribem a la qualificació contemporània: "los lazos eternos de amistad que nos unen con los pueblos árabes", tan agraïts érem envers als 100.000 fills de Mahoma que van lluitar en la "Cruzada por la civilización cristiana contra los sin Dios". ¡Si n'està plena,

de contradiccions i absurds la història".

L'home, com a producte de l'evolució, presenta en el seu cervell una porció que és vestigi del seu origen rèptil, el paleocòrtex, al qual es van superposar un neocòrtex plenament "humà". Pertant, l'home actua dins del marc darwinian de la *struggle for life*, d'agressivitat, la lluita per l'existència amb el resultat de la supervivència dels més forts, "la llei de la jungla". Com se sap, l'home és l'únic animal que mata individus de la mateixa espècie. Ja els nostres avantpassats del paleolític guerrejaven, com ho mostren les pintures rupestres de Morella la Vella i d'Albocàser i la primera gran obra literària, la *Iliada*, una epopeia bèl·lica, es diu "que, a l'home, l'atrau el ferro". En contra d'aquesta hipòtesi biològica per explicar l'origen de les guerres, es presenta la concepció mítica: l'expulsió del jardí de l'edèn, la *caiguda* i pèrdua de la *gràcia* amb la immediata conseqüència del crim primigeni de Cain. Dins d'aquest context mític es diu que Jahvè és el senyor Déu dels exèrcits del poble escollit, Israel, que vol dir "Déu lluita" ja pressuposa una connotació bèl·lica. Oposada a les interpretacions biològiques i mítiques sobre l'origen de la violència apareix la teoria materialista de Marx: és senzillament l'exploitació de l'home per l'home i la competència amb guerres "imperialistes" per mercats i matèries primers, fets que es tracten de camuflar amb eufemismes: "no admetre l'agressió" (la preservació del *way of life* als EUA=energia barata), la "creació d'un nou ordre mundial", "la guerra per acabar amb totes les guerres"... Totes aquestes hipòtesis racionals i mítiques sobre les causes de les guerres s'integren i es complementen amb la teoria psicològica de l'heroi o dèspota, que se senten "cridats" pel destí a complir un paper històric; actuen així grans egos que, junt amb circumstàncies favorables, produeixen en un Alexandre el Gran, Cèsar, Hitler, Stalin o Saddam.

Els distints factors en la gènesi dels conflictes bèl·lics aquí breument ressenyats han pres una nova dimensió amb la introducció de les armes atòmiques. ¿Pot l'amenaça de l'holocaust nuclear constituir un element dissuasiu? En l'actualitat es presenta un dilema: si bé les guerres apareixen com a inevitables, com ho ha estat la iniciada el 23-F d'enguany, la pau és l'única esperança per a la supervivència de l'espècie humana.

A. Giner-Sorolla

Els Oscar, un film

En la transmissió matutina dels Oscar es va produir una inesperada revisió del vell paradigma, que tots donàvem per saldat, d'apocalíptics contra integrats. Els locutors que TVE havia desplaçat van complir acuradament aquest debat bipolar. L'apocalíptica era Rosa Maria Mateo, que es va passar la nit demostrant que considerava ximpls i tronats a tots els que sortien i que tot ja estava dat i beneït abans de començar. En l'oposició, Quique Herreros i José Luis Garci -fent pública ostentació del seu privilegi de ser membres de l'Acadèmia de Hollywood- van contraatacar sense pietat contra la *progre* Mateo, i van defensar l'espectacle, traient la baba mítica, reivindicant el profund caràcter democràtic de la votació, el merescut domini del cinema americà i el caràcter imprevisible del resultat.

Cinc mil persones voten pels diferents veredictes. Més enllà de ser una xifra atractiva per qualsevol sociòleg, el que tenen de significatiu aquests cinc mil membres de l'Acadèmia és que són gent de cinema, i coneixen perfectament el mecanisme que ha convertit en èxits l'espectacle del cine americà.

La pel·lícula de la cerimònia d'aquest any ha estat protagonitzada per un home jove de mirada clara i dignitat completa. Com Gary Cooper a *Solo ante el peligro*, Kevin Costner és un heroi lleial i voluntariós, amant de la seva dona, capaç de sacrificar-se per una causa tan bona com fer una pel·lícula en què ningú creia. *Bailando con lobos* és un *western* en una època en què els mites trepitgen l'asfalt d'horitzons llunyans i de bondat primitiva. El sacrifici de Costner és tan gran que gairebé és mesiànic, perquè ell ha pres la decisió de redimir el seu país, mostrant la part més obscura del seu passat, el del genocidi indi. Ja ho va dir ben clar el coproductor del film en recollir l'estatueta: aquest era un premi per a tota la nació. Kevin Costner no solament és guapo, tendre i un gran actor i director, és el príncep valent d'una comunitat satisfeta amb ella mateixa, que va contemplar amb emoció com una sioux feliç traduïa les paraules del guionista, William Blake, també emocionat.

La ventafocs no va ser Julia Roberts, potser perquè aquest paper difícilment escau a una noia que, amb menys esforç del que normalment es necessita, a posat a mig món als seus peus. El premi a la millor actriu va anar per a l'anec lleig de les nominades: Katy Bates, la que no s'ho podia esperar mai, ella que sempre havia treballat al teatre i que ara compartia candidatura amb la flor i nata de Hollywood. L'altra

actriu que n'acompanyaria, Whoopy Goldberg, també faria d'aquest dia una data extraordinària. Era la segona dona negra en la història dels Oscars i això era una prova més que la consideració professional no admet colors ni races.

Andy Garcia era, entre els homes, el mateix que Julia Roberts entre les dones. Massa sort en poc temps, per això el premi al millor actor secundari de Joe Pesci reivindica el treball obscur per sobre de les pampallugues. Mafiós contra mafiós, el d'*Uno de los nuestros* va poder amb el nou Padri. Pesci és italo-americà, convulsiu i groller. Res a veure amb el perfum aristocràtic de Jeremy Irons, que posseeix aquella saviesa excelsa per la qual Amèrica sospira i que, des de Laurence Olivier, és deixa humilment a mans dels actors britànics. Un detall transatlàntic cap a un amic de les Illes i una bufetada cap a un francès simple però cregut, convertit aquest any en el gran marginat, personatge imprescindible perquè la ficció adquireixi tot el dramatisme. Independentment que els membres de l'Acadèmia coneguessin o no les declaracions de Depardieu a la revista *Time* sobre el seu passat de noi violador, el que importa és la literatura que s'ha creat al voltant d'aquesta sanció social que ha rebut l'actor francès a Amèrica. Depardieu s'ha trobat amb què el mite de l'home depravat redimit per la cultura -que funciona tan bé en una societat catòlica com la francesa- ha tingut un efecte contrari en una societat de moralitat protestant com l'americana.

Però l'afront francès no ha fet oblidar que Hollywood necessita sempre un pont amb Europa. Aquest any qui l'ha trepitjat ha estat Sofia Loren, ànima italiana de mortadel·la i espagueti que a Amèrica li agrada cimentar, ves a saber si per passats històrics o presents empresarials. No hem d'oblidar que els italians són els únics europeus que han estat capaços de posar les mans sobre el pastís de Hollywood.

Si Costner no hagués guanyat, ara parlariem d'una altra pel·lícula en què els Estats Units serien un país tan orgullós que no voldria reconèixer els seus errors. En el fons seria el mateix, perquè tot estaria al servei d'alimentar una ficció. Això és el que encara no han comprès les aplicades seqüeles europees que han creat petits *oscars* en el seu territori. Només es preocupen de com quedarà la cerimònia i obliden que el que els falta és capacitat d'emoció, de ficció. Mirem els Goya, pobrets, dedicats únicament a saber si enguany Almodóvar s'ho endurà tot per tal que l'any següent no guanyi res.

Jordi Balló